

SEKSBELEVING VAN PROSTITUÉES: EEN VERKENNEND ONDERZOEK^o

Désirée de Baar¹, Hester Verberkt², Sandra van Doorn³ en Theo Sandfort⁴

Over de wijze waarop prostituees de seksuele contacten met hun klanten beleven bestaan uiteenlopende meningen en ideeën. Systematisch onderzoek is er echter nog nooit naar gedaan. In dit exploratieve onderzoek, waarvoor zes prostituees mondeling zijn geïnterviewd, wordt beschreven welke verschillen er bestaan in de seksbeleving van prostituees en waar die mee samen kunnen hangen. Uit de resultaten blijkt dat de beleving van seksuele contacten met klanten zowel tussen prostituees als binnen prostituees per klant-contact verschilt. De verschillen in beleving lijken samen te hangen met het karakter van de klant, de werkopvatting en persoonlijke grenzen van de prostituee. Verder onderzoek zou meer systematisch op de verschillen in beleving en de oorzaken daarvan in kunnen gaan.

Over de manier waarop een prostituee seks met klanten beleeft, is weinig bekend. Wetenschappelijk lijkt het geen interessant onderwerp. Er is vrijwel geen onderzoek naar verricht. Recent is in de context van AIDS en veilig vrijen wel veel onderzoek gedaan naar het gedrag van prostituees (De Graaf et al., 1992; Freund, Leonard en Lee, 1989; Vanwesenbeeck et al., 1993). De beleving van dat seksuele gedrag door de prostituee blijft daarbij meestal echter buiten beschouwing. Als er onderzoek wordt gedaan naar de seksbeleving, gaat dit nog eerder in op die van de klant. Verder is toetreding van vrouwen tot het prostitutie-vak een veel onderzocht gebied. Psychoanalytici en sociologen hebben zich hiermee beziggehouden. Daarnaast is onderzoek verricht naar de maatschappelijke positie, de ontwikkeling van het beroep en legalisering van prostitutie.

Op de beleving van de prostituee schijnt een taboe te rusten, niet alleen buiten de prostitutie en in de wetenschap, maar ook binnen de wereld van de prostitutie zelf. Misschien heerst de opvatting dat de beleving van de seks met klanten voor een prostituee niet belangrijk is. De prostituee staat immers in dienst van de klant.

Voorzover de seksbeleving van prostituees in de literatuur aan de orde komt, levert dat een tegenstrijdig beeld op. Meestal komt een negatieve beleving naar voren: "Plezier, seksueel genot heb ik niet. De meeste mannen denken dat we het werk doen voor het genot en dat je van iedere wip seksueel bevredigd bent. Iedereen met een beetje verstand weet dat er iets meer nodig is voor een vrouw om opgewonden te raken" (Perkins, 1985, p.34). In andere literatuur komen ook positieve ervaringen naar voren. Peterson (1986) beschrijft een prostituee bij wie seksueel genot ook onderdeel kan zijn van vakbekwaamheid, bij voorkeur met een orgasme. De tegenstrijdigheid tussen deze uitspraken en het ontbreken van informatie

¹ D.C.G. de Baar, student Pedagogiek; ²H.J.M. Verberkt, student Algemene Sociale Wetenschappen; ³S. van Doorn, student Psychologie; ⁴ Dr Th.G.M. Sandfort, psycholoog, wetenschappelijk onderzoeker Homostudies/ISOR, Universiteit Utrecht, Postbus 80140, 3508 TC Utrecht.

^o Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek door de eerste drie auteurs uitgevoerd in het kader van de opleiding Sociale Wetenschappen aan de Universiteit Utrecht onder begeleiding van de vierde auteur (De Baar, Van Doorn & Verberkt, 1995).

Geaccepteerd voor publicatie 22 maart 1996.

in het algemeen was voor ons aanleiding om hier meer systematisch onderzoek naar te doen.

In het onderzoek stond de volgende vraag centraal: Is er variatie in de manier waarop prostituées seks met hun klanten ervaren en waar hangt die variatie mee samen? We verwachten dat niet iedere prostituée seks met klanten op dezelfde manier beleeft en dat de beleving op verschillende dimensies kan variëren. Wat de beleving betreft hebben we in het onderzoek gekeken naar de dimensies intimiteit, opwinding, orgasmen en de globale emotionele beleving. We verwachtten dat hoe de seksuele contacten beleefd worden afhankelijk zijn van de manier waarop de prostituée in haar werk staat, de werkopvattingen die ze daarbij heeft en grenzen die ze hanteert. Zo zullen de meeste prostituées niet zoenen met klanten, terwijl een enkeling dat wel zal doen. Ook de opvatting die de prostituée heeft over wat een 'goede hoer' is, bijvoorbeeld dat een goede hoer werkt voor het geld en daarom niet opgewonden raakt, kan een rol spelen bij de seksbeleving. Daarnaast leek het ons van belang om te kijken naar contacten met collega's, dit in verband met de mogelijk heersende 'zwijgplicht' die impliceert dat men niet met collega's over seksuele ervaringen met klanten praat.

Met dit onderzoek hebben we een eerste systematische verkenning gedaan naar de seksbeleving van prostituées. Door de variatie in seksbeleving in kaart te brengen is gekeken of de tegenstrijdigheden in de literatuur ook werkelijk bestaan en waar deze vandaan zouden kunnen komen. Met dit onderzoek hopen we ook dat de seksbeleving van prostituées uit de taboe-sfeer wordt gehaald en meer bespreekbaar wordt.

Methode

Voor de beantwoording van onze onderzoeksvraag zijn semi-gestructureerde interviews afgenomen. Voor deze methode is gekozen, omdat daarmee dieper kon worden ingegaan op het, voor sommigen gevoelige, onderwerp. In mondelinge interviews kun je een gepaste sfeer creëren en is er gelegenheid om afhankelijk van het antwoord dat gegeven wordt door te vragen.

In de interviews kwamen de volgende onderwerpen aan orde: algemene vragen over leeftijd, de redenen waarom men dit werk doet, werkervaring en specifieke vragen over werkopvatting, opvattingen over 'goede- en slechte hoeren', de 'zwijgplicht' en de verschillende dimensies van seksbeleving: intimiteit, opwinding, orgasme en emotionele beleving.

Voor dit onderzoek hebben wij ons in eerste instantie gericht op de raamprostitutie, waarin men meestal zelfstandig werkzaam is en het vak niet wordt bedreven om in hun 'drug-onderhoud' te voorzien. Langs verschillende wegen is geprobeerd om prostituées te bereiken die bereid waren om zich te laten interviewen over hun seksbeleving. Een oproep in het tijdschrift van de Rode Draad, schriftelijke oproepen aan de deur en via werving leverden bijna niets op. Waarschijnlijk was de drempel te hoog voor prostituées om te reageren op oproepen om over zo'n intiem onderwerp te spreken. Uiteindelijk is met zes prostituées een interview afgenomen. Eén van hen reageerde op een oproep, de andere vijf zijn persoonlijk op de werkplek benaderd. Op één na werken alle prostituées voor het raam. De zesde was momenteel niet werkzaam en had op de tippelzone en in clubs gewerkt.

De leeftijd van de zes vrouwen varieert van 26 tot 44 jaar. De redenen die door de vrouwen genoemd worden om dit werk te doen lopen uiteen van "houden van seks" tot "voorzien in levensonderhoud van kinderen". Gemakkelijk veel geld verdienen speelt voor de meesten

een grote rol.

De interviews zijn, op één na, allemaal, afgenomen op de werkplek van de prostituee zelf. In de meeste gevallen is het interview door één persoon afgenomen in het bijzijn van een collega student. Er waren verder geen andere personen aanwezig. Van alle interviews zijn geluidsopnames gemaakt. De respondenten gaven de indruk zich tijdens de interviews op hun gemak te voelen, ze namen de tijd om de vragen te beantwoorden en we hebben de indruk dat de vragen eerlijk en openhartig besproken zijn.

De interviews zijn letterlijk uitgeschreven. De antwoorden van de respondenten zijn vervolgens geordend naar onderwerp: de verschillende dimensies van seksbeleving (intimiteit, opwinding, orgasmen en emotionele beleving) en de mogelijke factoren die met de feitelijke beleving kunnen samenhangen: werkopvattingen, persoonlijke grenzen en opvattingen over goede- en slechte hoeren. Vervolgens zijn verschillen en overeenkomsten tussen individuen en binnen één individu in kaart gebracht.

Resultaten

Uit wat de prostituees vertellen blijkt dat er niet één eenduidig antwoord is te geven op de vraag hoe zij seksuele contacten met hun klanten beleven. Er zijn grote verschillen te zien, niet alleen tussen de verschillende prostituees, maar ook binnen een prostituee, dus een verschil in beleving per klant. Hieronder zullen afzonderlijk de verschillende belevingsdimensies besproken worden.

Intimiteit

Intimiteit wordt als dimensie van seksbeleving door een aantal prostituees bij bepaalde klanten zeker ervaren. Het gevoel van intimiteit wordt positief gevonden en diegenen die het ervaren sluiten zich er dan ook niet voor af. Intimiteit wordt door deze vrouwen gezien als iets menselijks en natuurlijks. "Het maakt het werk een stuk prettiger om te doen." Er wordt duidelijk aangegeven dat het per klant verschillend is of er intimiteit gevoeld wordt of niet. Het ligt eraan of het klikt met een klant en heeft ook te maken met persoonlijke voorkeur. Sommigen zeggen in het geheel geen intimiteit te voelen voor klanten. Eén vrouw zegt wel een soort respect te voelen, maar geen intimiteit. Een ander zegt geen intimiteit te willen ervaren en het gevoel 'af te houden': "Nee, ik voel echt geen intimiteit. Als er een leuke jongen binnenkomt en je denkt van: 'zo, wat een kanjer', dan heb ik al meteen aan afknapper. Wat moet hij bij de hoeren?"

Opwinding

Drie van de zes geïnterviewde prostituees zeggen wel eens opgewonden te raken van de seks met hun klanten. Ze zeggen dan opgewonden te raken omdat het lichaam van de klant goed past bij hun eigen lichaam. Het kan ook zijn omdat de klant heel lief en zacht doet tijdens de seks: "Zij willen echt vrijen en niet gewoon neuken." Ook zeggen enkele vrouwen dat als de klant gewoon goed kan neuken dit de kans op seksuele opwinding verhoogt. Opwinding wordt door deze vrouwen over het algemeen als positief ervaren. Net als bij de intimiteit wordt het dan als iets natuurlijks gezien. Seksueel opgewonden raken is voor deze vrouwen echter geen streven op zich.

Door één prostituée wordt de eigen opwinding niet als positief ervaren, maar juist als een vervelende reactie van het lichaam gezien. Zodra ze iets van opwinding voelt, beweegt ze haar benen of heupen op zo'n manier dat het gevoel weggaat. Deze prostituée zegt ook op zich al een hekel aan seks te hebben. De prostituée die zei zich af te sluiten voor intimiteit doet dit ook voor seksuele opwinding, zij zegt dat er een schakelaar wordt omgezet "en dan is seks geen seks meer". Een andere prostituée zegt dat als het ècht om haar eigen persoonlijke genot gaat, dat ze dan thuis wel iemand uitnodigt.

Los van de eventuele feitelijke seksbeleving zeggen de meeste van de geïnterviewden wel eens te doen alsof ze seksueel opgewonden raken. Ze doen dit omdat het de klant opwindt en hem een tevreden gevoel geeft, zodat hij sneller klaarkomt. Klanten zijn volgens de vrouwen op deze manier sneller en gemakkelijker af te werken. Een prostituée zegt echter nooit seksuele opwinding voor te wenden. Volgens haar weten de klanten toch wel dat het nep is: "...tenminste de echte hoerenlopers weten toch dat al die meisjes toneel spelen. Dan kun je wel hard zitten kreunen, maar dat hoeft voor mij niet. Zo ben ik zelf ook niet."

Orgasmen

Alle geïnterviewde prostituées zeggen dat ze tijdens de seks met klanten nog nooit een orgasme hebben gehad. Het seksueel contact is hiervoor naar de mening van sommigen te kort. Anderen zeggen nadrukkelijk dit gevoel buiten te sluiten. Het merendeel van de prostituées wil zelf niet seksueel bevredigd worden en dan gebeurt dat volgens hen ook niet. Ook is het vaak een kwestie van tijd en geld, er wordt geen ruimte gemaakt voor eigen genot: "...omdat je er op dat moment geen gevoel bij hebt. Je denken en je gevoel is uitgeschakeld op dat moment. Soms heb je van 'schiet nou op', want tijd is toch geld..."

Enkele geïnterviewden staan in principe wel open voor een orgasme, maar in de praktijk komt het echter niet voor. Als ze een orgasme zouden krijgen zou dat voor deze vrouwen wel positief zijn: "...op een gegeven moment ga je een drempel over, dan denk je alleen nog aan dat orgasme en speel je geen toneel meer."

Een prostituée die wel eens opgewonden raakt van een klant, zegt dat klaarkomen niet lukt in de tijd waarvoor de klant betaalt. Een andere negatieve invloed op een eventueel orgasme is dat de prostituée zelf meestal niet echt ontspannen kan zijn tijdens de seks, omdat ze alert moet blijven op wat de klant doet, bijvoorbeeld om in de gaten te houden of de klant zijn condoom niet aftrekt.

Emotionele beleving

Alles bij elkaar genomen zeggen de prostituées het seksuele contact met de klanten meestal niet negatief te beleven. "Het ligt er ook aan of je zelf behoefte hebt aan seks, als je geen zin in seks hebt dan is het de pest om te gaan werken." Met sommige klanten wordt de seks als neutraal ervaren, in deze situaties wordt het eigen gevoel uitgeschakeld. De seks gaat dan automatisch: "...alsof je een sigaret rookt." Eén van de geïnterviewde prostituées zegt de seks wel als negatief te ervaren. Zij zegt sowieso een hekel aan seks te hebben.

Alle geïnterviewden zeggen dat de gedachte aan het geld dat met de seks verdiend wordt het werk plezieriger maakt. De financiële beloning is voor de meesten ook de belangrijkste motivatie om het werk te doen. Eén prostituée zegt: "...kijk het is nooit prettig, dus eigenlijk wel onprettig, maar het is prettig om te weten wat er in het laadje ligt."

Werkopvatting en opvattingen over goede en slechte hoeren

De beleving van de seks is voor een deel afhankelijk van de werkopvatting, die de prostituee voor zichzelf bepaalt. Alle prostituees hebben voor zichzelf regels en grenzen bepaald, die bepaalde restricties aan seks impliceren.

Eén prostituee zegt als regel te hebben dat klanten zo min mogelijk aan haar lichaam mogen komen; dit heeft uiteraard een grote invloed op haar beleving van het seksuele contact. Haar opvatting over wat een goede hoer is, is dan ook dat dat iemand is die zo min mogelijk aan zichzelf laat komen. In principe laat ze tijdens de seks voor haar eigen genot niets toe.

Een andere prostituee zegt: "seks is seks". Ze vertelt dat ze tijdens het werk niet veel anders doet dan dat ze met haar eigen partner doet. Er blijft voor haar wel een duidelijke scheiding tussen werk en privé, maar ze stelt zich tijdens het werk wel meer open voor het seksuele contact dan de eerder genoemde prostituee.

Geen van de geïnterviewden kust met klanten. Kussen wordt gezien als iets wat een hoge graad van intimiteit heeft en wordt door deze vrouwen tijdens het werk niet toegelaten. Dit beïnvloedt de beleving van het seksuele contact met een klant.

Een prostituee heeft de opvatting dat meisjes die tijdens de seks met klanten 'dood' gaan liggen, slechte hoeren zijn. Zelf maakt ze tijdens het seksuele contact met een klant ook plaats voor een beetje warmte en genegenheid. Deze werkopvatting kan invloed hebben op de manier waarop ze het seksuele contact ervaart. Seks is dan niet alleen neuken, er worden ook andere gevoelens toegelaten.

Discussie

De resultaten laten zien dat er geen éénduidige manier is waarop prostituees de seks met hun klanten beleven. Er blijken uiteenlopende factoren te bestaan die een invloed hebben op de seksbeleving van prostituees. Deze factoren verschillen tussen individuen, maar ook binnen individuen. Dit wijst erop dat prostituees hun seksbeleving persoonlijk vorm geven.

Op basis van de interviews hebben wij de indruk dat de werkopvattingen die de prostituees hebben en de ideeën die ze hebben over goede en slechte hoeren invloed hebben op de houding en de beleving van de prostituee tijdens het seksuele contact met een klant. Verder vermoeden wij dat de leeftijd en ervaring van de prostituee een rol kunnen spelen in het bepalen van de eigen werkopvatting en grenzen. Het al of niet hebben van een privé relatie zou ook invloed kunnen hebben op de seksuele beleving met de klant. Meer in het algemeen is een interessante vraag of de wijze van omgaan met seks in het werk invloed heeft op hoe een prostituee zich in het algemeen kan handhaven.

In dit onderzoek gaat het om eerste indrukken van de seksbeleving van zes prostituees. Om een betere indruk te krijgen van de seksbeleving van prostituees zal meer systematisch en uitgebreider onderzoek gedaan moeten worden. Bij verder onderzoek zal ook gekeken moeten worden naar prostituees die in een andere setting werken dan in de raamprostitutie, omdat deze ook van invloed zal zijn op de beleving van seks. Ook kan in verder onderzoek nader gekeken worden naar de invloed van het taboe en de zwijgplicht op de seksbeleving. Wij zijn van mening dat er een invloed is, maar dat is in dit onderzoek niet aan het licht gekomen.

Verder onderzoek naar de seksbeleving van prostituées kan de deur open zetten voor andere prostituées om over de seksbeleving en verschillen hierin te praten en daarmee bevorderen dat het taboe rondom de seksbeleving van de prostituée verdwijnt.

Summary

Sexual experiences of prostitutes: An explorative study

Various opinions exist about the way prostitutes experience sex with their clients. Systematic research, however, has not been done on this subject. For the present study six prostitutes were interviewed. This explorative research study describes differences in the experience of sexual contact with clients and shows some possible explanations for the differences. Relevant factors seem to be the character of the client, the way the prostitute conceives her job and the limits she sets in her work. The results show that sexual experiences differ between prostitutes as well as within prostitutes, per contact with clients. Further research is needed on this subject in which differences in sexual experiences and potential causes can be further examined.

Literatuur

- Baar, D.C.G. de, S. van Doorn & H.J.M. Verberkt (1995). *Hoe doen ze "het" toch? Prostituées en hun seksbeleving*. Faculteit Sociale Wetenschappen, Utrecht.
- Freund, M., T.L. Leonard & N.L. Lee (1989). Sexual behavior of resident street prostitutes with their clients in Camden, New Jersey. *Journal of Sex Research*, 26: 460-478.
- Graaf, R. de, I. Vanwesenbeeck, G. van Zessen, C.J. Straver & J.H. Visser (1992). Condom use and sexual behaviour in heterosexual prostitution in The Netherlands. *AIDS*, 6: 1223-1226.
- Perkins, R. & G. Bennet (1985). *Being a prostitute: Prostitute women and prostitute men*. Allen and Unwin, Sydney.
- Peterson, G. (1986). *Vrouweneer en mannenadel. Over het stigma hoer*. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Den Haag.
- Vanwesenbeeck, L., R. de Graaf, G. van Zessen, C.J. Straver & J.H. Visser (1993). Protection styles of prostitutes' clients: intentions, behavior, and considerations in relation to AIDS. *Journal of Sex Education and Therapy*, 19: 79-92.